

په گاونډيو هيوادونو کې د افغان کډوالو حقوقي وضعیت او د هغوي پر وړاندې د افغانستان اسلامي

امارت مسؤليت

ليکوال: عبدالحميد ظهير

علمي او تحقيقي رساله

دوهمه برخه:

۲: په گاونډيو هيوادونو کې د افغان مهاجرينو حقوقي وضعیت

لکه مخکې مو چې يادونه وکړه د گاونډيو هيوادونو له پلې زيات افغان مهاجر په ايران او پاکستان هيوادونو کې د مهاجرت شپې او ورځې تيروي نو مونږ به دلته هڅه وکړو چې د دواړو هيوادونو دريځونه د افغان مهاجرو په وړاندې په مختلفو برخو کې روښانه کړو.

۲-۱: ټولنيز ژوند

د پاکستان هيواد يو له هغه هيوادونو څخه ده چې له دا څلور لسيزو را پدې خوا افغان مهاجر پکې ژوند کوي، د پاکستان ملت او حکومت افغانانو ته د ځای ورکولو برخه کې مرستې کړي چې بايد قدر دانی يې ويشي خو د دې ډول مرستو ورکړه تر هغه پوره نده لکه کوم څه چې نن پاکستان د افغانانو له شتون څخه تر لاسه کړي دي په بله معنی که ووايم د پاکستان حکومت او خلکو په ټولنيز، فرهنگي، او اقتصادي پرمختگ کې زيات رول همدې افغان مهاجرو ادا کړی ده. خو بدبختانه په اوسنيو حالاتو کې د افغان مهاجرو په وړاندې د هغو دريځ غير اسلامي او غير انساني ده او د مهاجرو له شتون څخه غلطه سياسي گټه اخلي، دا بايد ومانو چې مهاجر خپل هيواد ته را ستانه شي خو په کوم ډول چې نن د پاکستان هيواد دا لړۍ په يو اړخيزه بڼه پيل کړې په دې بڼه نه بلکې بايد په تدريجي او باعزته توگه دغه پروسه پيل او ادامه يې پيدا کړې وه.

په اوسنيو حالاتو کې افغان مهاجرين پير سخت حالت کې قرار لري؛ حتا هغه افغانان چې قانوني اسناد هم لري د امنيتي ادارو له لوري نيول کېږي، اسناد يې له منځ وړل کېږي او په پوره ظالمانه توگه زنداني او

وروسته افغانستان ته پداسې حال کې لیږل کېږي چې اموال، کور کاروبار او هر څه یې په پاکستان کې ورڅخه پاتې کېږي.

د پاکستان تر څنګ په بل ګاونډي هیواد ایران کې هم افغان مهاجرو سره ناوړه چلند تر سره کېږي په ځانګړې توګه هغه افغانان چې قانوني سند ونلري د حکومت او خلکو له لوري په توهین آمیزه توګه رفتار، د دویمې طبقې انسانانو په سترګه ورته کتل، همدارنګه په اقتصادي برخه کې اکثره افغانان بانکي خدمتونو ته لاس رسې نلري حتی د قانوني کډوالو بانکي حسابونه تړل کېږي، د سیم کارت اخیستلو، تګ، راتګ او داسې نورو برخو کې له ګڼو ستونزو سره لاس او ګریوان دي.

هغه افغانان چې په زور سره را ویستل کېږي د راویستلو په دوران کې له ګڼو ستونزو سره لاس او ګریوان دي لکه په چټلو او تیارو خونو کې ساتل، کافي خوراک او څښلو اوبو نشتون، د امنیتي موظفینو له لوري توهین، وهل، ټکول، بښکځلې، جنسي- ځورونې او داسې نور غیر اسلامي او غیر انساني کارونه ورسره کېږي.

د 1951 کال جینوا کنوانسیون کې ذکر شوي چې دیني ازادې، کار او د مزد تر لاسه کول تعلیم او تحصیل کول د مهاجرینو له مهمو حقونو څخه دي چې افغانان یې ګاونډیو هیوادونو کې نلري

۱-۱: په ګاونډیو هیوادونو کې د افغان کډوالو موقف او حیثیت

په ټولنیزه توګه افغان مهاجر په ګاونډیو هیوادونو کې کوم ځانګړی مقام او حیثیت نلري انساني چلند نه ورسره کېږي، حتی هغه مهاجرین چې قانوني سندونو لرونکي هم وي په ډیره سپکه او توهین آمیزه توګه ورته کتل کېږي په ځانګړې توګه د ایران په هیواد کې، هغه مهاجر خو چې قانوني سندونه نلري اصلاً د انسان په سترګه نه ورته کتل کېږي او د ټولنې تر ټولو ټیټه طبقه شمیرل کېږي.

د خپلې دغې لیکنې کره والي په موخه د ایراني ټولنپوه او ټولنیزو مطالعاتو مرکز مرستیال وینا تاسو تا وړاندې کوم ډاکتر آرش نصر- اصفهاني په خپله مقاله کې لیکي (د ایران هیواد سیاست د افغان کډوالو په وړاندې بدون لدې چې د هغوي سابقه او ټولنیز پیوند په ایراني ټولنه کې په نظر کې ونیسي په ټولنیزه توګه له ښاري حقونو څخه محروم کېږي، افغان مهاجر قانوني تبعیضونه تجربه کوي، په ټولنه کې په سپک نظر

ورته کتل کېږي چې د حکومت دغې ناوړه کړنې ايراني عوامو ته هم همدا ذهنيت د افغانانو په وړاندې ورکړی ده، حتی هغه افغانان چې په ايران کې تولد شوي او لوي شوي دي ايراني حکومت او وگړي د بيگانه په سترگه ورته گوري او په ټوليزه توگه غير له دي چې افغاني ميرمن ايراني نارينه سره د واده کولو حق ته لاس رسى ولري هغه هم په پيره کمه کچه نور هيڅ ډول حقونو ته لاس رسى نشي- پيدا کولای چې مطلق اکثريت يې تر اقتصادي، ټولنيز او فرهنگي تبعيض لاندې ژوند کوي).

۲-۳: په کار ځای کې د افغان مهاجرينو حالات

اکثره افغان مهاجر په ځانگړې توگه هغه مهاجر چې په غير قانوني توگه گاونډيو هيوادونو بالخصوص ايران ته د کار لپاره تللي وي په کاري چاپيريال کې له سخت وضعيت سره مخ دي د مثال په توگه په مختلفو توهين آميزه نومونو نومول، له کاري ساعتونو څخه په هغو زيات کار تر سره کول، د ايراني کاريگرو په نسبت کم مزد ورکول، په خپل وخت د مزد نه ورکول او حتی د مزد له ورکړې د کارفرمايانو له لوري انکار او په پای کې دغه ډله وگړي امنيتي ارگانونو ته په لاس ورکول هغه موارد دي چې افغان مهاجر د ايران په هيواد کې ورسره مخامخ کېږي، دغه ډول کړنې د ټولو بشري حقونو او نړيوالو قوانينو خلاف عمل شميرل کيدلای شي.

۲-۴: ملکيت او کورني مسايل

پير افغان مهاجر په گاونډيو هيوادونو کې د منقولو او غير منقولو اموالو خاوندان دي ولې د يادو هيوادونو له لوري ملکيتونه ورڅخه اخيستل شوي او هغوي ته يې د خرڅلاو او يا هم خپلو هيوادونو ته د انتقال زمينه نه ده برابره کړې په ځانگړې توگه د پاکستان هيواد له لوري په دا وړستيو کې زيات شمير افغانان په ډله ايزه توگه له خپل هيواد څخه راويستل کېږي چې د اکثريت مهاجرو ملکيتونه، کورني اسباب او وسايل يې بي سرنوشته په ياد هيواد کې ورڅخه پاتې شوي دي همدارنگه په ايران هيواد کې هم اکثره ايراني امنيتي ادارې په افغان مهاجرو چاپې وهي دوي له خپلې خاورې راوباسي په داسې حال کې چې ټول حساب کتاب، اموال او کورني اسباب يې ورڅخه پاتې کېږي، همدارنگه د کورنيو مسايلو برخه کې عدالت او محکمې ته د لاس رسې حق ورڅخه اخيستل شوی ده.

۲-۵: د تگ راتگ، مذهب او نظر څرگندولو آزادي

د افغان مهاجرو په وړاندې په گاونډيو هيوادونو، هم پاکستان او هم ايران کې بله مهمه ستونزه د تگ او راتگ په برخه کې ده چې مهاجر نشي کولای په يادو هيوادونو کې په آزاده او پامنه فضا کې له يو ښار او ولايت څخه بل ولايت ته سفر وکړي البته دغه ستونزه تر پيره د غير قانوني مهاجرو په وړاندې ده چې په پايله کې يې ټول اموال او پيسې ورڅخه د پولېسو له لوري اخيستل کېږي او يا هم په دا سې حالت کې له يادو هيوادونو راويستل کېږي چې کورنۍ ته د خبر ورکولو اجازه هم نه ورکول کېږي.

مذهبي محدوديتونه تر پيره په ايران هيواد کې ليدل کېږي د افغان مهاجرينو له موضوع څخه که وړاندې ولاړ شو حتی اهل تسنن لپاره محدوديتونه پکې وضعه شوي او د يو رسمي اجتماع او مسجد جوړولو په برخه کې له گڼو ستونزو سره مخ دي، د افغان مهاجرينو برخه کې بايد ووايم چې لومړی عدالت او محکمې ته په اسانۍ لاره نشي- موندلای ولې که بيا هم د مهاجرو حقوقي او کورني موضوعات محکمې ته وړاندې کېږي د جعفري مذهب په اساس ورته رسيدنه کېږي، بناً د مذهبي ازادۍ په برخه کې هم له گڼو ستونزو سره مخ دي.

همدارنگه افغان مهاجر په گاونډيو هيوادونو کې د بيان او نظر څرگندولو آزادي تقريباً هيڅ نلري ولو که د خپلو بشري حقونو د غوښتلو لپاره وي.

۲-۶: اساسي خدمتونو ته لاس رسی

د ژوند د لومړنيو اړتياو له پوره کولو وروسته وگړي چې اساسي خدماتو ته اړتيا لري تر ټولو مهم يې روغتيايي او تعليمي خدماتو ته لاس رسی ده خو افغان مهاجر بيا هم په گاونډيو هيوادونو کې په هغه توگه چې لازمه ده دغه ډول خدماتو ته لاس رسی نلري.

۲-۶-۱: تعليم او تحصيل

په تعليمي برخه کې د پاکستان هيواد پير سخت قوانين د مهاجرو په وړاندې ندي وضعه کړي او يو تعداد زيات افغان مهاجرو خوشبختانه په ياد هيواد کې، ديني او عصري زده کړې په تخصصي توگه تر سره کړي دي ولې د ايران په هيواد کې بيا وضعيت دغه ډول نده او افغان مهاجرو په وړاندې د زده کړو تر لاسه کولو

برخه کې پيرې ستونزې موجودې دي، د ابتدايي تعليم حاصلول تر يو اندازې شونې ده خو د لوړو تحصيلاتو په برخه کې تر پيره ستونزمنه ده چې افغان مهاجر دې زده کړي تر سره کړای شي.

۲-۶-۲: روغتيا

د پاکستان هيواد کې افغان مهاجر روغتيايي خدماتو تر لاسه کولو برخه کې پيرې ستونزې نلري او کوم خدمات چې پدې برخه کې پاکستانی وگړو ته تر سره کېږي افغان مهاجر هم ورڅخه برخمن کيدلای شي خو ستونزه د غير قانوني مهاجرو په وړاندې ده چې تر روغتيايي مرکزونو رسيدلو حالت کې له گڼو ستونزو، نيونو او امنيتي مامورينو له لوري لوټلو سره مخ کېږي. ولې د ايران په هيواد کې دغه ډول امکانات پير کم دي په ځانگړې توگه هغه مهاجر چې قانوني سندونه نلري په صحي مراکزو کې گڼې ستونزې لري حتی هغه کسان چې قانوني سند هم لري د ايراني وگړو په توگه د بيمې له سيستم څخه نشي برخمن کېدلای او صحي خدمات په پيره لوړه بيه ورته تماميږي.

۲-۷: له مهاجرينو څخه ناوړه سياسي او اقتصادي گټه اخيسته

د پاکستان هيواد له ميليونونو افغان مهاجر په سياسي او اقتصادي لحاظ پيره غلطه استفاده کوي د مثال په توگه له غربي ملکونو په ځانگړې توگه هغه سازمانونو چې د مهاجرت په برخه کې فعاليت کوي د کال ميليونونه ډالر پاکستان تر لاسه کوي، همدارنگه دا يو واقعيت ده چې د مهاجرو موضوع يو بشري موضوع ده ولې د پاکستان هيواد له افغان مهاجرو د افغان حکومت په وړاندې د اقتصادي گټې اخيستني تر څنگ په سياسي معادلاتو کې هم د افغان لوري سره د يو فشار الې په حيث غلطه استفاده کوي چې مهمو مواردو ته يې اشاره کوم.

✓ **پر اسلامي امارت د فشار واردول:** د پاکستان له لوري داسې انگيرل کيدله چې د اسلامي امارت په واک ته رسيدولو به د دوي هر ډول غوښتنې منل کېږي پدا سې حال کې چې اسلامي امارت نن ورځ د يو خپلواک او مستقل دولت په توگه په سيمه ايزو او نړيوالو مسايلو کې دريغ غوره کړی او دغه خپلواکي هيڅ دولت ته د زغم وړ نده په ځانگړې توگه پاکستان ته، په او سنيو حالاتو کې د تحريک طالبان پاکستان موضوع د پاکستان لپاره د يوې مهمې امنيتي ننگونې په توگه متوجه ده چې د پاکستان ټول نظامي او ملکي چارواکي دا تور پورې کوي چې ياده ننگونه د افغانستان

له خاورې او لوري څخه دوي ته متوجه ده نو په همدې اساس هره هغه وسيله چې په اسلامي امارت د فشار په توگه پاکستان ته په لاس ورځي ورڅخه استفاده کوي چې يو د هغو وسيلو څخه د افغان مهاجرو موضوع ده، د پاکستان هيواد دا کړنه د ټولو شرعي او وضعي قوانينو خلاف عمل ده، پاکستان داسې انگيرله چې افغان حکومت له يو لوري د نړيوالو تر سياسي او اقتصادي بنديزو لاندې ده نو په قصدي توگه يې د مهاجرو ايستلو لړۍ په زور او جبر سره پيل کړه تر څو له يو پلوه په افغان حکومت سياسي او اقتصادي فشارونه لا زيات کړي او له بله پلوه د اسلامي امارت په مقابل کې يو داخلي کشمش، حکومت او خلکو ترمنځ يې باوري او اسلامي امارت داخلي مخالفينو ته يو بله بهانه په لاس ورکړي، خو الحمدالله تر دې مهاله چې کوم مهاجر را ايستل شوي دي د هغو بڼه پذيرايي او د توان تر حده لاس نيوی شوی او دا مساله د دې په ځای چې د حکومت او خلکو تر منځ د واټن رامنځ ته کېدو لامل شي کوم چې پاکستان يې ارمان لاره د نژدې کېدو او هيوادنی مینې د پالل کيدو باعث شوې ده.

✓ دا يو حقيقت ده چې پاکستان په خراب اقتصادي وضعيت کې قرار لري او د نړيوالو مالي سازمانونو او هيوادونو له لوري حتی قرضه نه ورکول کېږي نو د افغان مهاجرو ايستلو لړۍ يې په دې موخه پيل او گړندی کړه تر څو د نړيوالو سازمانونو او مرستندويه دولتونو توجه د مالي مرستو تر سره کولو لپاره را جلب کړي پر همدې اساس له افغان مهاجرو هم اقتصادي او هم سياسي گټه پورته کوي.

✓ په دې برخه کې د پاکستان بل هدف په افغانستان کې د يو قوي، ځواکمن او خپلواک حکومت د رامنځ ته کېدلو مخنيوی ده، دا موضوع د تاريخ په اوږدو کې بڼه ثابته شوي ده په همدې اساس اوس مهال يو ځل بيا کوشش کوي چې د افغانستان اوسني نظام ته هم بهرنۍ او هم په کور دننه ننگونې جوړې کړي تر څو د يو ځواکمن او خپلواک نظام د تشکيل مخنيوی وکړي په همدې لړ کې کونښنې کوي چې په يواري توگه ميليونونه افغان مهاجر له خپلې خاورې راوباسي او د هغو د بيا ميشت کيدو په برخه کې افغان حکومت تر فشار لاندې راولي، تر څو داخلي منازعات ورته رامنځ ته شي، دا هم بايد ووايو چې د ميليونونو مهاجرو راتگ به د اسلامي امارت حکومت ته يو لويه ننگونه وي او احتمالاً په بعضې حالاتو کې به د ځمکو او ميشت کيدو په

برخو کې ستونزې راولاړې کړي بڼاً پاکستان کونښن کوي چې داخلي، قومي او ټولنيزو مسايلو کې د اختلافاتو رامنځ ته کولو او ژوروالي لپاره هم له مهاجرو غلطه گټه پورته کړي.

✓ د پاکستان په داخل کې اقتصادي او سياسي وضعيت عام ملت ته د منلو نده او پير خراب حالت کې قرار لري په همدې اساس د دې لپاره چې عامه افکار د پاکستان اقتصادي او سياسي وضعيت څخه تغير او بل پلو واړوي د مهاجرو موضوع يې مطرح کړه او په بيشرمانه توگه يې ميليونونه افغانان له خپلې خاورې را وويستل دا چې پاکستان د عامه ملت د تير ايستلو لپاره دا ادعا کوي چې اقتصادي ستونزې د مهاجرو له امله زياتي شوي دا يو تير ايستونکی شعار ده ځکه د پاکستان په 242 ميليوني نفوس کې د افغانستان مهاجر پيره کمه فيصدي تشکيلوي.

۱-۲-۷: نورو هيوادونو او سيمو ته د افغان مهاجرينو ليرل او له هغو څخه ناوړه استفاده

د ايران هيواد هم له افغان مهاجرو پيره غلطه سياسي او نظامي استفاده کوي چې مهمه برخه يې د سيمې د نورو هيوادونو په نيابتي جگړو کې د افغان مهاجرو جذبول دي چې د هغوي له اقتصادي کمزورتيا د ټولو نړيوالو اصولو خلاف غلطه گټه پورته کوي په دې برخه کې پير گزار شونه موجود دي چې د سوري او يمن په جگړو کې اکثريت افغانان ليدل شوي چې دا پله (لشکر فاطميون) د ايران هيواد له لوري يادو هيوادونو ته ليرل شوي دي او په مقابل کې يې د هغوي له کورنيو سره د مالي مرستو او اقامې ورکولو وعده کېږي، د گاونډيو هيوادونو دا ډول کړني د ټولو نړيوالو قوانينو خلاف عمل شميرل کېږي.

د پاکستان په هيواد کې هم په مختلفو وختونو کې له افغان مهاجرو دغه ډول استفاده شوي د مثال په توگه د پاکستان او هند جنگونو کې ولې نن ورځ د پاکستان په هيواد کې دغه ډول کړنې تر پيره نه تر سترگو کېږي.

۲-۲-۲: د افغان مهاجرينو څخه د گاونډيو هيوادونو اقتصادي منفعت تر لاسه کول

گاونډي هيوادونه په ځانگړې توگه د پاکستان هيواد د راپورونو له مخې په مليارډونو ډالر د افغان مهاجرو په نوم له نړيوالو سازمانونو او خيريه بنسټونو تر لاسه کړي چې دغه پيسې يې تر پيره د مهاجرو په چارو نه بلکې په خپلو ملي مسايلو په مصرف رسولي دي، همدارنگه که په اقتصادي برخه کې يوه بيلگه وړاندې کړو نو ويلی شوو چې که هر افغان مهاجر چې مجموعي رقم يې تقريبا (3.5) ميليونه وگړو ته رسيدوي کم تر

کمه د ورځې يو ډالر مصرف کړي نو يواځې د مهاجرو د ژوند لومړنيو اړتياوو پوره کولو برخه کې د ورځې (3.5) ميليونه ډالر اقتصادي گټه رسوي او که د پانگونې او کاروبار برخه کې د افغان مهاجرو پانگه په نظر کې ونيسو په ورځني ډول به ډيرې زياتې پيسې د پاکستان هيواد په اقتصادي سکتور کې کارول کېږي، بناً په پاکستان هيواد کې د مهاجرو شتون د پاکستان لپاره يوه اقتصادي ننګونه نه بلکې د ياد هيواد په اقتصادي وده کې يې زيات رول تر سره کړي ده، خو بدبختانه د پاکستان هيواد په خپلو اقتصادي محاسبو کې دې مسايلو ته هيڅ اشاره نکوي، يواځې د افغان مهاجرو له لوري د پاکستان کومې منابع چې په مصرف رسېږي هغه نړيوالو او رسنيو ته وړاندې کوي.

همدارنگه د غرب تر اقتصادي بنديزونو لاندې ايران هم د افغان مهاجرو له شتمنيو څخه ډيره زياته اقتصادي گټه پورته کوي يعنې که په دې هيواد کې د افغان مهاجرو ورځنيو مصارفو او اقتصادي فعاليتونو ته وگورو په ورځني ډول په ميليونونو ډالر د ايران په اقتصادي سکتور کې په کار اچول کېږي، د اقتصادي فعاليتونو ورها خوا د ايران په هيواد کې اکثريت درنو او سختو کارونو په تر سره کولو کې افغانان د کم مزد په مقابل کې کارول کېږي او دا کرڼه يې د بشري نورو له مخې د ايران هيواد ته ډيره اقتصادي پريوځي.

۲-۷-۳: له گاونډيو هيوادونو څخه د افغان مهاجرينو ايستلو طريقه او روش

د پاکستان له هيواد څخه چې په کوم شکل د افغان مهاجرو را ويستلو لړۍ پيل او ادامه لري غير اسلامي او غير انساني ده چې په ډير وحشت او ظلم سره دا پروسه پرمخ وړي حتی په هغه کمپونو کې چې مهاجر راتولوي صحي خدماتو، پاکو اوبو، وکيل نيولو، خپلې کورنۍ سره اړيکې نيولو او داسې نورو اساسي او بشري خدماتو ته هيڅ لاس رسې نلري، داسې موارد او گزارشونه موجود دي چې د پاکستان امنيتي ادارې په شپه کې د يو د بنمن په شکل د افغان مهاجرو په کورونو چاپې وهې او د کورنۍ خلک لومړی زندان او بيا په ډيره بي رحمانه توگه د ديورند له فرضي کرښې را وباسي پدا سې حال کې چې ټول کورني وسايل، اموال، پيسې او هر ډول امکانات يې په کورونو کې تري پاتې شوي دي، حتی داسې موارد هم شتون لري چې قانوني اسناد لرونکي افغانان يې نيولې اسناد يې ورته له منځ وړي او له پاکستان هيواد څخه يې راويستلي دي، دا چې پاکستان ولې په يو واري توگه دغه تصميم ونيوه زيات لامونه لري چې پورته مو په کافي اندازه

بحث ورباندې وکړ خو بیا هم یادونه کوم چې مهم لامل یې د نړیوالو مرستندویو سازمانونو له لوري چې په پاکستان هیواد کې د افغان مهاجرو لپاره کومې پیسې ورکول کیدې په هغه کې د پام وړ کمی راغلی او نړیوالو مرستندویو سازمانونو توجه نن ورځ د نړۍ نورو سیمو ته اوښتې په ځانگړې توگه اوکرایني مهاجرو ته، همدارنگه د پاکستان له لوري د افغان مهاجرو څخه د افغان حکومت په وړاندې د سیاسي فشار واردولو په موخه هم دا ډول پریکړه ترسره کړې ده چې نن ورځ په ډیر ظالمانه توگه د ټولو نړیوالو اصولو او قوانینو خلاف د افغان مهاجرو د ایستلو لړۍ دوام لري.

د ایران په هیواد کې هم دغه ډول د مهاجرینو نیونې جریان لري او داسې شواهد موجود دي چې د کورنۍ یو غړی بازار ته د غذایی توکو رانیولو لپاره راوتلی وي د امنیتي کسانو له لوري نیول شوی او افغانستان ته رد مرز شوی ده پداسې حال کې چې کورنۍ یې هیڅ معلومات ورڅخه نه لري او حتی د تلفون له لارې د تماس نیولو اجازه هم نده ورکړل شوي په دې ډله مهاجرینو کې دا سې افغانان هم شته چې یو ورځ یې هم په افغانستان کې نده تیره کړی او نه خپل د اوسیدو ځای او کوم خپل خپلوان پیژني یعنی تولد یې هم ایران کې شوی او لوي شوی هم هملته دي خو په ډیره بې رحمانه توگه پرته له لومړنیو حقونو نیول او را ویستل شوی دي.

دا باید ومنو چې افغان مهاجر که وغواړي او یا و غواړي نور باید خپل هیواد ته راستانه شي ځکه په خپل هیواد کې د ټولو افغانانو عزت خوندي کېږي او بله لاره هم نشته خو دا پروسه په تدریجي، دوه اړخیزې موافقې او نړیوالو اصولو په نظر کې نیولو سره تر سره شي، نه دا چې گاونډي هیوادونه یواځې دا ادعا وکړي چې یاد مهاجر غیر قانوني دي او باید وویستل شي، حد اقل د ویستلو طریقه او روش یې باید قانوني تر سره شي، لومړني حقونه یې ورکړل شي، کورنۍ او اقارب یې خبر شي، د اموالو او توکو انتقال فرصت ورکړل شي، چې نن ورځ یې دغه ډول حقونه ټول تر پینو لاندې شوي دي چې د یادو هیوادونو دغه ډول کړنې د بشر ضد کړنې حسابیدلای شي.

ددې رسالې نورې برخې او مقالې په راتلونکو برخو کې ان شالله.....